

Inis Meáin ~ 4,000 Bliain ag Fás

Tá stair shaibhir, éagsúlacht seandálíocht ag Éirinn agus ní eisceacht ar bith Oileáin Árann ach an oiread. Go deimhin, d'fheadhfaidh a rádh go seasann Oileáin Árann mar dhomhan saibhir de bheatha daonna in Éirinn i rith an 4,000 bliain deirneach. Seasann an dún sonrach, Dún Aonghasa ar Inis Mór, amach mar chomhartha dearfach de shibhialtacht ársa ar chósta thiar na h-Éireann. Ach, bíodh sin mar atá sé, má osclaíonn tú na súile beagán faigheann tú amach go bhfuil go leor séadchomharthaí tábhachtach níos sine ar na h-oileáin cé nach mbheadh siad chomh suantasach le feiceál. Do oileán beag, tá saibhreas mór séadchomharthaí seandálíocht ar Inis Meáin, ós cionn cheithre scór ar an laghadh.

Cé nach bhfuil aon fhianaise díreach le feiceál, ceaptar go raibh daoine ar Inis Meáin agus a chomharsanaí ag dul siar chomh fada le 6,000 bliain ó shin, thart ar an Tréimse Deirneach Neoilíotach. Tá siad le fáil mar thuamaí adhlacadh (cloch mór) meigilíotach agus de chineál éagsula: an tuama dingeach. Sampla maith tábhachtach, cé go bhfuil sé titithe, ná an tuama dingeach Ceathrú an Lisín ar Bhaile an Mhóthair, Inis Meáin. Cosúil le go leor dhá chineál "Leaba Diarmuid agus Gráinne", a thugtar go h-áitúil air, ag spreagadh an scéal fiannaíochta faoin gcúpla a bhí ag éalú ó Fhionn Mac Cumhaill agus a ndeirtear gur chodail said in áiteacha mar seo. Ó cheart, bíonn seomra

Leaba Diarmuid agus Gráinne
Ceathrú an Lisín, Inis Meáin

Tuama Dingeach Eochaill, Inis Mór. An ceann is
caomhnaithe den 6 thuama dingeach ar Oileáin Árann.

ag ísliú agus ag caolú ag cúl na dtuamaí dingeach seo. Tá said tógtha le leaca móra aolchloch cósúil le bosca ar Oileáin Árann agus sa Bhoirinn, ag cur i gchél gaol cultúra de chineál éigin. Faraor, thar am, tá go leor de na tuamaí dingeacha seo scriosta, ach de bharr an sár obair a rinne roinnt seandachtaí, cosúil le Thomas Westropp agus John Donovan san 19ú aois deag, tá go leor fothrachaí mar seo, breactha síos ar léarscáil ag thabhairt leargas dhúinn ar an taobh tíre seandálíochta mar a bhí sé 170 bliain ó shin. Tá dhá thuama dingeach fágtha ar Inis Meáin.

Sé an fheidhm a bhí leis na tuamaí seo, mar atá san ainm, ná uaigh le daoine a chur, go minic coirp créamaithe de dhuine amháin nó níos mó. Níl mórán seans ag a leithéid de choirp a bheith slán inniú i ngeall ar an gcineál talamh atá ar na h-oileáin. Creideann go leor saineolaí go raibh níos mó i gceist anseo ná uaigh agus go raibh deasghnáth, sinsearach agus torthúlacht i gceist chomh maith. Tá suíomh líneach na dtuamaí dingeacha seo an-seasmhach – bíonn an béal nó an taobh fairsing i gconaí ag breathnú ó dhreo nó aniar a ndheas. Deirtear gur oscailt go dtí an "saol eile" atá iontu i ngeall ar a suíomhanna i dtreo na gréine ag dul faoi, chomh maith lena dtréithe i gcumadh tonnadóir.

Dearlú ealaíontóir de Fulachta Fiadh

Tá roinnt comharthaí de lonnaíocht ar Inis Meáin den Chréamhaois ag Fulachta Fiadh (suíomh cócaireachta don Fhiadh). Mótaí beaga de chlocha dóite i bhfoirm crú capaill timpeall ar umar uisce. Faightear iad seo ar thalamh íseal riascach nó gar do shruthán nó loch. Suíomh cócaireachta a áirítear go h-iondúil le Fulachta Fiadh, ach ceaptar go mbfheidir gur folcadáin poiblí nó áit le craiceann a phróiseáil a bhí iontu chomh maith. Bhíodh na clocha dhá dthéamh san tine agus chuirfidh san umaruisce iad agus taréis tamaill d'fhiuchadh an t-uisce. Chaithfaidh na clocha, briste ag an teas, amach timpeall ar an umar ina dhiadh sin. D'réir a chéile rinne na clocha briste seo mótaí i bhfoirm crú capaill thart ar an suíomh.

Is fianaise eile iad na leachtaí seo do lonnaíocht pobail ar Inis Meáin thart ar 3,000 - 3,500 bhliain ó shin.

Fulachta Fiadh.
Droim Rua, Bothar Mhéairt, Inis Meáin

Gan aon amhras, said na dúnta móra clochadh na fothrachaí seandálíochta is suntasaí ar Oileáin Árann agus tá seacht gchinn acu ar na h-Oileáin. Tá péire acu seo ar Inis Meáin, Dún Chonchúir san lár agus ag an bpointe is airde agus Dún Fearbhaí ag breathnú anuas ar chéibh an Chora ar an taobh thoir den oileán. Cé go nglactar go ginearalta leis go dtéann an cinéal seo dúnta siar go dtí an Iarann Aois (2,600 - 1,600 bliain ó shin), thaispeáin tochailt ag Dún Aonghasa agus Dún Eoghnachta ar Inis Mór is na 1990aidí go raibh na suíomhanna seo ann chomh fada siar leis an Sean Chréamhaois (3,000 - 2,400 bliain ó shin). Breathnaíonn sé gur comhlúadar clíarlathas ceannasaíocht a bhí san bphobal ag an tráth seo. Beidh na dreamanna difriúil áitúil ar na hoileáin tugtha le chéile ag aon cheannasaí amháin nó b'fhéidir faoi chomhairle ceannasaí mar aon ríocht amháin. Chuile sheana gur é suíomh lárnach na ríochta seo ná an dún suantasach, Dún Aonghasa ar Inis Mór.

Dún ollásach Chonchúir,
tiomhna do cheannaireacht ar Inis Meáin

Ar ais ar Inis Meáin, sé Dún Chonchúir gan dabht ceann áras an oileán. Tá an t-ainm Conchúr tógtha ón bhfionscéal Méanaoiseach Luath a insíonn faoin dthréabh, na Fír Bolg a lonnadh air Oileáin Árann, Aonghus ar Inis Mór ag Dún Aonghasa agus a deartháir Conchúr ar Inis Meáin ag Dún Chonchúir. Cosúil le ríochta eile in Éirinn ag an am, bhí sé bunaithe go mór ar riúlacht agus ceangail pearsanta agus bhí seasamh chuile dhuine san gchomhlúadar seo deimnithe ag an ngaol a bhí aige/aici leis an gcheannaire. Bheadh clan agus muintir an cheannaire, chomh maith le scoth na laochra a bhí i gceannas ag an am ar bharr an chomhlúadair clíarlathach seo. Chuile sheans go raibh na comhlúadair clíarlathach se ar na h-oileáin léirithe ag an gcineál lonnaíochtaí, ó

Coiste Gairmoideachais Chontae na Gaillimhe

IONAD OIDEACHAIS SHEACHTRAIGH

Ceapach na gCapall

Suíomh:

Tá an t-ionad suite ar bhruach Loch Measca, le Loch Coirib ag síneadh ó dheas, Sléibhte Mhám Tuirc san lathar agus machairí aolchloch na Gaillimhe agus Foraoisí Stáit san oirthear. Tá Ceapach na gCapall suite i gceantar fíor álainn agus tá 15 acra tailte cóirithe mórthimpeall an ionaid chomh maith le 15 acra ar an oileán Rua, 300 méadar ó thanalacht Loch Measca.

Áiseanna:

Tá áit chodlata do suas le 100 duine ar fáil san ionad agus i dTeach Mór Cheapach na gCapall féin. Tá suanliosanna agus seomraí ar fáil, ag brath ar éileamh na ngrúpaí éagsúla. Tá áiseanna campála ar fáil sa deá láthair campála ar an suíomh. I measc na n-áiseanna eile tá seomra bia mór, seomra teilifíse, seomra le h-éadaí a thriomú, garraí mór do pháistí le cluichí a imirt, cúirt cispheile, deis cócaireachta faoin aer, suíomh tine champa.

Gníomhaíochtaí — Ar an suíomh

- Eachtraíocht faoin aer do ghrúpaí lae agus do ghrúpaí cónaithe
- Staidéar Dúlra: Geolaíocht, Tíreolaíocht agus Eiceolaíocht do mhic léinn iarbhunscoile agus tríú leibhéal
- Cúrsa forbartha foirne
- Cúrsaí i mBainistiú ar Oideachas faoin aer
- Curachóireacht, dreapadóireacht, rianadóireacht, seolmharcaíocht toinne agus seoltóireacht
- Snámh agus campáil
- Cúrsaí i nGaeilge
- Campaí Samhraidh

Gníomhaíochtaí — fad siúil ón ionad

- Ailleadóireacht
- Dreapadóireacht
- Siúl sléibhe
- Coireoireacht

Tuillleadh eolais ar fáil ó

Patricia Walsh (bainisteoir)

Ionad Oideachais Sheachtraigh Cheapach na gCapall

An Fháirche, Co. na Gaillimhe

Uimhir Ghutháin: 094-9546483/9546416 Uimhir facs: 094-9546705

Fón: + 353 (0) 91 593034
Ríomhphost: aerarann@iol.ie
Idirlín: www.aerarannislands.ie

Tá aerfort Oileáin Aer Árainn suite in Aerfort Réigúnach Chonamara in Indreabhán, 17 míle taobh thiar de chathair na Gaillimhe. Agus tú ag tiomáint siar ar bhóthar an chósta (R336) feicfidh tú na radhairc iontacha ar Chuan na Gaillimhe agus rachaidh tú tríd an nGaeltacht. Fágann seirbhís bhus Oileáin Árainn ó Bhrú Óige Kinlay House, ar Bhóthar na gCeannaithe in aice leis an bhFaiche Mhór. Moltar do chuairoteoirí suíochan a chur in áirithe ar an mbus agus na heitiltí á gcur in áirithe acu.

Thosaigh Aer Árainn ag cur seirbhíse ar fáil d'Oileáin Árainn i 1970 ag tabhairt muintir na n-oileáin, turasóirí agus lastas chuig na trí oileán agus ar ais ó cheann ceann na bliana. Bíonn eitiltí ann gach lá agus suas le 25 eitilt i rith tréimhse na dturasóirí. Ní ghlacann an eitilt ach deich nóiméad agus tugann an aerlíne ceangal riachtanach do mhuintir na n-oileán agus do na turasóirí. Is féidir eitiltí speisialta a chur ar fáil do lastas, paisinéirí agus eitiltí le radharc etc.

Cuireann Oileáin Árainn seirbhísTacsáí san aer ar fáil seacht lá na seachtaine do na trí oileán, Inis Mór, Inis meáin agus Inis Oírr.

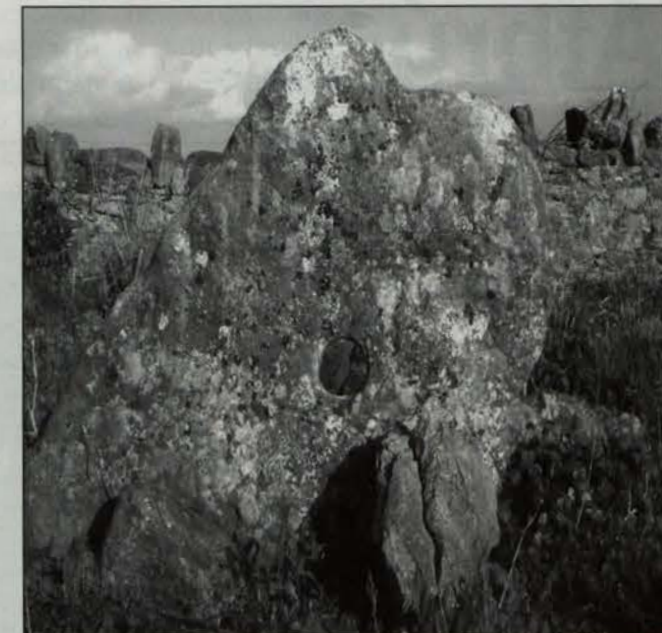
Ma bhíonn aon cheist agat nó má bhíonn aon eolais eile uait faoi na háiteanna a n-eitlímid chucu, eitiltí speisialta a chur ar fáil, táillí nó sceidil, déan teagmháil linn ar na bealaí thuas.

Gearóidín Níc Ghiolla Ruaidh

bhfeirmeoir beag agus a áiteamh suarach go dtí na dúnta móra cnocach. Go deimhin, tá chuile sheans ann gur comhartha cumachta an cheannaire agus a mhuintir a bhí iontu níos mó ná gnéithe cosanta.

Tá an foirgneamh féin ag Dún Chonchúir cosanta ar an mbealach isteach ag urdhún taobh amuigh. Leanann an cosán air isteach san dún tríd oscailt san mballa mór laistigh. Tá bunú roinnt botháin le feiceál nuair atá tú taobh istigh. Is dóigh, gur iad na botháin seo tithe agus áit codladha daonra an dúin agus bheadh na spásanna oscailte san dún dhá n-úsáid le cocaireacht, obair miotaloireacht agus céardoibreacha eile.

Thart air 1,200 bliain ó shin, thosaigh an Eaglais Éireannach agus a cuid oilithrigh ag toraíocht suíomhanna nua oilithrigh agus bhí cósta thiar na tíre agus na h-oileáin an-fheilúnach. D'fhág an oilithreach na gníomhaíochtaí eaglaisúil eile a lorg ar go leor suíomhanna thart air na h-oileáin. Ceann den chuid is fearr atá fágtha ná Cill Cheanainn, seipéalín beag suite ó theas de chéibh an Chora ar an taobh thoir d'Inis Meáin. Ceaptar go bhfuil an oráidíocht seo, d'urlár amháin, atá beagán le cois chuig mhéadar ar fhaid agus cheithre mhéadar ar leithead, thart ar 1,000 bliain d'aois. Tá go leor den taobh istigh de Chill Cheanainn lán le leaca uagheanna den 18ú, 19ú agus 20ú aois agus b'fhéidir go bhfuil said seo ag clúdú treithe níos sine fós. Ach, thart ar h-ocht méadar ó thuaidh den seipéal tá leac triantánach mór le poll ciorculach ina láthair. Is ceann de

Páirt scrín tuama le cloch tollta

bheanna d'uaigh taisí atá san leic seo. Cnámha naoimh a bhíodh sna uaigh-taisí seo a dthugadh oilithreachí cuairt orthu. "Séipeal Cheanainn" an t-aistriú béarla atá ar Chill Cheanainn agus chuile sheans gur cnámha de dhuine a dthugtaí 'Ceanainn' air atá san uaigh-thaisíseo. Bhí an poll san leic le go bhfeadh na dillsí láimh a leagan ar na taisí laistigh. Tá tuairiscí difríochta faoi cé hé 'Ceanainn' seo. Tugann scéal amháin tuairisc ar misineára díograiseach garbh a maríodh ar deire ach insíonn scéal eile gur bean a bhí i 'gCheanainn'. San seanscéal seo, deirtear gur mathair le "Seacht Mac an Rí" a bhfuil cuimhne uirthi ar suíomh seipéal eile i lathair Inis Meáin - Teampall na Seacht Mac Rí.

Tugtar faoi ndeara go mór mór go bhfuil go leor séadchomharthaí a dthugar 'mótaí reilge' orthu, atá le feiceál mar mótaí fada, i mbuailte difriúil ar fad an oileán. Cé nach bhfuil aon tochair déanta orthu seo, tá an tuairim ag daoine áirithe anois, nach le daoine a chur a bhí said seo chor ar bith, ach gur fothrachaí tithe ón meánaois atá iontu.

Cé ar bith do spéis i stair na hÉireann, tá tú cinnte rian de a fheiceál ar Inis Meáin. Go deimhin, tá ós cionn 4,000 bliain dhe le cuartú anseo, tóg do rogha.

Gearóidín Níc Ghiolla Ruaidh
Inis Meáin, 2009

Ar chladach thoir Inis Meáin